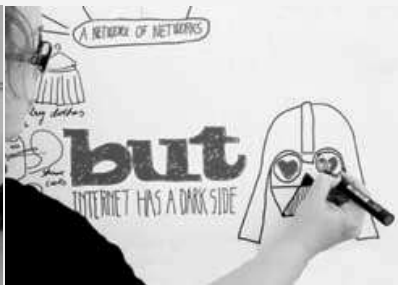

ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

ΕΝΑ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ
ΤΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ ΜΙΣΟΥΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ ΜΕΣΑ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ιδιότητα του πολίτη εκφοβισμός εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα
εχθρικότητα ανεκτικότητα υπευθυνότητα αντιαθιγγανισμός αλληλεγγύη
ξενοφοβία δικαιοσύνη έγκλημα σεβασμός σεξισμός διαφορετικότητα ρατσισμός
ειρήνη εθνικισμός προκατάληψη συμμετοχή αντισημιτισμός ισότητα ομοφοβία
ασφάλεια αξιοπρέπεια ισλαμοφοβία ελευθερία διάκριση δημοκρατία μίσος

NO HATE
SPEECH
MOVEMENT

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

5.9 ΚΥΒΕΡΝΟΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ

«... κυβερνοεκφοβισμός λογίζεται κάθε ηλεκτρονική επικοινωνία που περιλαμβάνει, αλλά δεν περιορίζεται σε, επικοινωνία που φαίνεται να έχει προκληθεί από τη φυλή, το χρώμα, τη θρησκεία, την εθνική καταγωγή, γενεαλογία ή εθνότητα, τον σεξουαλικό προσανατολισμό, τις σωματικές, νοητικές, συναισθηματικές ή μαθησιακές διαταραχές, το φύλο, την ταυτότητα και έκφραση του φύλου ή οποιοδήποτε άλλο διακριτικό προσωπικό χαρακτηριστικό, είτε πραγματικό είτε υποτιθέμενο, ή που βασίζεται σε συσχέτιση με άτομο που εμπίπτει στα παραπάνω, εφόσον η έγγραφη, προφορική ή σωματική πράξη ή ηλεκτρονική επικοινωνία έχει πρόθεση να:

- (i) Πλήξει σωματικά έναν μαθητή ή να βλάψει την ιδιοκτησία του μαθητή,
- (ii) Επηρεάσει με τρόπο ουσιαστικό τις εκπαιδευτικές ευκαιρίες ενός μαθητή,
- (iii) Είναι τόσο αυστηρή, επίμονη ή παρεισφρητική, ώστε να δημιουργήσει ένα τρομακτικό ή απειλητικό εκπαιδευτικό περιβάλλον ή να
- (iv) Διαταράξει με τρόπο ουσιαστικό την εύρυθμη λειτουργία του σχολείου».

Απαντώντας στο κυβερνομίσος, Οδηγός για Δράση (Anti-Defamation League)

Εκφοβισμός συμβαίνει όταν ένα άτομο ή μια ομάδα ατόμων συμπεριφέρονται εσκεμμένα με τρόπο εχθρικό ή καταχρηστικό σε ένα άλλο άτομο. Συνήθως, η κακομεταχείριση διεξάγεται σε βάθος χρόνου: η στοχοποίηση του θύματος είναι επίμονη.

Με τον κυβερνοεκφοβισμό, η θυματοποίηση γίνεται στο διαδίκτυο ή ηλεκτρονικά. Ο κυβερνοεκφοβισμός χρησιμοποιεί email, άμεσα μηνύματα (IM), αίθουσες συνομιλίας (chat), κινητά τηλέφωνα ή άλλα μέσα πληροφορικής. Ο αντίκτυπος στο άτομο δεν είναι λιγότερο άσχημος από ό,τι σε περιπτώσεις εκφοβισμού εκτός διαδικτύου: ο κυβερνοεκφοβισμός είναι και αυτός μία μορφή εκφοβισμού.

Ο κυβερνοεκφοβισμός μπορεί να είναι πιο δύσκολο να αντιμετωπιστεί, επειδή το διαδίκτυο επιτρέπει μεγαλύτερη ανωνυμία από την επικοινωνία εκτός διαδικτύου. Μπορεί επίσης να είναι πιο παρεισφρητικός ή πιο επίμονα παρεισφρητικός, επειδή μπορεί να γίνει ακόμα και όταν ο εκφοβιστής (bully) δεν είναι σωματικά παρών. Από τη στιγμή που ένας εκφοβιστής μάθει πώς να επικοινωνεί με το θύμα του/της, ο εκφοβισμός μπορεί να γίνει διαρκής και δύσκολος στην αποφυγή του. Για τον λόγο αυτό, είναι σημαντικοί οι νέοι/νέες να γνωρίζουν τους κινδύνους που μπορούν να προκύψουν εάν δώσουν προσωπικά δεδομένα.

Η ΕΚΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΟΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ

Ο κυβερνοεκφοβισμός είναι ένα σοβαρό και επίμονο πρόβλημα για τους νέους. Μπορεί να προκαλέσει μακροχρόνια ζημιά και έχει οδηγήσει σε αυτοκτονίες. Διαφορετικές μελέτες έχουν καταδείξει ότι μεγάλος αριθμός εφήβων επηρεάζεται από το πρόβλημα αυτό. Τα παρακάτω στοιχεία προέρχονται από τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, αλλά η έρευνα και η εμπειρία δείχνουν ότι το πρόβλημα είναι εξίσου σοβαρό στην Ευρώπη:

- Περισσότεροι από τους μισούς έφηβους έχουν υποστεί εκφοβισμό στο διαδίκτυο, ενώ περίπου ο ίδιος αριθμός έχει διαπράξει κυβερνοεκφοβισμό.
- Πάνω από 1 στους 3 νέους ανθρώπους έχει δεχτεί απειλές στο διαδίκτυο.
- Πάνω από 25% των εφήβων έχουν υποστεί επανειλημμένα εκφοβισμό μέσω των κινητών τους ή το διαδίκτυο.
- Πολύ περισσότεροι από τους μισούς νέους δεν το λένε στους γονείς τους όταν προκύπτει ο κυβερνοεκφοβισμός.

Πηγή: i-SAFE Inc., 'Cyber Bullying: Statistics and Tips' (Κυβερνοεκφοβισμός: Στατιστικά στοιχεία και συμβουλές)

ΚΥΒΕΡΝΟΕΚΦΟΒΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Τόσο ο εκφοβισμός όσο και ο κυβερνοεκφοβισμός αποτελούν μορφές καταχρηστικής συμπεριφοράς και σε πολλές περιπτώσεις υπόκεινται σε διάφορες διατάξεις προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τα πιο «ήπια» περιστατικά αρμόζει να εξετάζονται σε σχέση με το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή, το οποίο πολύ συχνά εμπλέκεται. Στα πιο ακραία περιστατικά, ενδέχεται να εμπλέκεται το δικαίωμα στην ελευθερία από απάνθρωπη και υποτιμητική μεταχείριση - ή ακόμα και το δικαίωμα στη ζωή.

Η απάνθρωπη και υποτιμητική μεταχείριση εσωκλείει, μεταξύ άλλων, περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης, ψυχολογικής βίας και εκμετάλλευσης. Όσο για το δικαίωμα στη ζωή, εμπλέκεται σε περιστατικά όπου ο εκφοβισμός εκτός διαδικτύου οδηγεί σε φυσικό κίνδυνο για τη ζωή του θύματος, καθώς και όπου το θύμα υποφέρει σε τέτοιο βαθμό που να συλλογίζεται το ενδεχόμενο της αυτοκτονίας. Η αδυναμία της προστασίας κάποιου από έναν τέτοιο κίνδυνο μπορεί να αποτελέσει παραβίαση του δικαιώματός του στη ζωή.

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΣΧΕΣΗ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΚΥΒΕΡΝΟΕΚΦΟΒΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗ ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΜΙΣΟΥΣ;

Ο κυβερνοεκφοβισμός είναι μια σχέση ισχύος εναντίον ενός ατόμου, ενώ η ρητορική μίσους συνήθως προωθεί την εχθρικότητα και τη βία ενάντια σε μια ολόκληρη ομάδα ανθρώπων. Ωστόσο, για τα θύματά τους, και τα δύο αποτελούν μορφές βίας και ταπείνωσης. Η ρητορική μίσους και ο κυβερνοεκφοβισμός χρησιμοποιούν τα ίδια ηλεκτρονικά μέσα. Συνήθως συμβαίνουν ενάντια σε άτομα που θεωρούνται διαφορετικά, λόγω προέλευσης, αναπηρίας, εθνότητας ή και για άλλους λόγους. Και τα δύο χρησιμοποιούν μηνύματα προσβλητικά και ενοχλητικά. Συχνά ο κυβερνοεκφοβισμός και η ρητορική μίσους συνδυάζονται, με αποτελέσματα ιδιαίτερα επιβλαβή για άτομα και ομάδες, όπως, για παράδειγμα, σε περιπτώσεις όπου ο εκφοβισμός εκμεταλλεύεται την ταυτότητα του φύλου, τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή την εθνοτική προέλευση των θυμάτων.

Κατά συνέπεια, μέσα από την ανάπτυξη των ικανοτήτων των νέων ανθρώπων στην καταπολέμηση της ρητορικής μίσους, ενισχύεται η δύναμή τους για την αντιμετώπιση του κυβερνοεκφοβισμού και αντίστροφα. Ο διαδικτυακός γραμματισμός δρα υποστηρικτικά στην ενδυνάμωση των νέων, βοηθώντας τους να καταλάβουν τι διακυβεύεται στο διαδίκτυο και να προστατεύονται ή να αντιδρούν στην καταχρηστική συμπεριφορά, όταν αυτή προκύπτει.

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΜΑΣ

Οι νέοι άνθρωποι πρέπει να καταλάβουν ότι οι τρόποι συμπεριφοράς που αναφέρονται στην επόμενη ενότητα είναι απαράδεκτοι και κατά πάσα πιθανότητα παράνομοι. Ακόμα και ένα μεμονωμένο περιστατικό μπορεί να αποτελέσει την αρχή μιας εκτεταμένης εκστρατείας ή τον προάγγελο εντονότερων μορφών κακομεταχείρισης. Οι νέοι/νέες πρέπει να μπορούν να αναγνωρίζουν τις προειδοποιητικές ενδείξεις, να επιδεικνύουν κριτική σκέψη όταν αποφασίζουν για τον καλύτερο τρόπο αντίδρασης σε μεμονωμένα περιστατικά και να γνωρίζουν ποιες προφυλάξεις μπορούν να λάβουν εάν μια απειλή μοιάζει πραγματική. Επίσης πρέπει να γνωρίζουν ότι υπάρχουν οργανώσεις που παρέχουν υποστήριξη ή συμβουλές ή που μπορούν να βοηθήσουν, εάν πρέπει να ληφθούν πιο επίσημα μέτρα, ακόμα και νομικά. Κάποιες εθνικές εκστρατείες στα πλαίσια του No Hate Speech Movement παρέχουν πληροφορίες για ανοιχτές γραμμές, που αποτελούν σύνδεσμο με την αστυνομία. Για παράδειγμα το δίκτυο InSafe, προτείνει συμβουλές για την υποβολή καταγγελιών και τους αριθμούς ανοιχτών γραμμών, μέσω των οποίων οι νέοι άνθρωποι μπορούν να αναφέρουν περιστατικά ή να ζητήσουν βοήθεια: www.saferinternet.org. Το InSafe είναι ένα έργο του Euroschoolnet, που είναι ευρωπαϊκός εταίρος της εκστρατείας No Hate Speech Movement.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗΣ ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

- Η αποστολή απειλών, προκλητικών προσβολών ή ρατσιστικών ή εθνοτικών ύβρεων
- Οι επιθέσεις κατά ομοφυλοφίλων, οι ύβρεις που σχετίζονται με το φύλο ή άλλες μορφές διάκρισης
- Η προσπάθεια «μόλυνσης» του υπολογιστή του θύματος με ιό
- Η καταπλημμύρωση ηλεκτρονικού γραμματοκιβωτίου με επιθετικά μηνύματα
- Η δημοσίευση ή διάδοση ψευδών πληροφοριών για ένα άτομο, με στόχο να πληγεί το άτομο ή η υπόληψή του
- Η στοχοποίηση κάποιου και η παρότρυνση άλλων να του επιτεθούν ή να τον κοροϊδεύουν
- Η ψευδής ανάληψη της ταυτότητας κάποιου άλλου ατόμου, με στόχο να γίνει πιστευτό ότι αυτός ο άλλος είπε πράγματα που δεν πρεσβεύει ή που δεν αληθεύουν για το άτομό του
- Η κοινοποίηση εικόνων ενός ατόμου χωρίς την άδειά του, ιδίως όταν απεικονίζεται σε κατάσταση ντροπιαστική
- Η κοινοποίηση ηλεκτρονικών μηνυμάτων χωρίς την άδεια του συγγραφέα τους
- Η άσκηση πίεσης σε άλλους, προκειμένου να αποκλείσουν κάποιον από μια κοινότητα (είτε στο διαδίκτυο είτε εκτός)
- Η επανειλημμένη αποστολή σε κάποιον άσχημων, κακόβουλων και προσβλητικών μηνυμάτων

ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ: ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΗΜΕΙΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ

Περιορίζοντας τα περιθώρια για κακομεταχείριση

- Ελέγχετε και ενημερώνετε τακτικά τις ρυθμίσεις ιδιωτικότητας (privacy settings) στα προφίλ σας στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.
- Μην αποκαλύπτετε προσωπικά δεδομένα, όπως τον αριθμό του κινητού σας, την ηλεκτρονική σας διεύθυνση ή τη διεύθυνση του σπιτιού σας, εκτός εάν γνωρίζετε και εμπιστεύεστε τον άλλο.
- Μην μοιράζετε προσωπικά δεδομένα με ανθρώπους που δε γνωρίζετε (π.χ. σε αίθουσες συνομιλίας (chat rooms) στο διαδίκτυο, όπου είναι πιθανό να συναντήσετε ξένους).
- Μην ξεχνάτε τον «χώρο» που χρησιμοποιείτε: ποιοι είναι οι αποδεκτοί κανόνες συμπεριφοράς και ποιο το είδος των ανθρώπων που επίσης χρησιμοποιούν αυτόν τον χώρο. Όπως ακριβώς στον κόσμο εκτός διαδικτύου κάποιες τοποθεσίες είναι πιο επικίνδυνες για την ασφάλειά μας, έτσι και στον κόσμο του διαδικτύου θα πρέπει να αντιδρούμε ανάλογα με το εκάστοτε πλαίσιο.
- Να σέβεστε τους κανόνες καλής διαδικτυακής συμπεριφοράς (netiquette): ας συμπεριφερόμαστε στους άλλους στο διαδίκτυο όπως θα θέλαμε να μας συμπεριφέρονται και εκείνοι.
- Επιδεικνύετε ιδιαίτερη προσοχή στην προστασία των προφίλ σας και της ηλεκτρονικής σας διεύθυνσης: καλό είναι να αποσυνδέεστε από δημόσιους υπολογιστές και να αλλάζετε τους κωδικούς πρόσβασής σας τακτικά.
- Καταγγείλετε κάθε καταχρηστική συμπεριφορά που συναντάτε στο διαδίκτυο ή που απευθύνεται σε εσάς στο δίκτυο που φιλοξενεί το περιεχόμενο ή τα σχόλια, ή στα ειδικά σώματα της αστυνομίας και της δικαιοσύνης της χώρας σας (καλό είναι να δείτε τις σχετικές συμβουλές στο www.saferinternet.org).

Εάν λάβετε απειλές ή ύβρεις

Σκεφτείτε τις παρακάτω αντιδράσεις. Κάθε περιστατικό είναι διαφορετικό και είναι σημαντικό οι νέοι άνθρωποι να μάθουν να ασκούν προσεκτικά την κρίση τους, όταν αποφασίζουν πώς θα αντιδράσουν. Σε κάθε περίπτωση θα τους βοηθήσει εάν το συζητήσουν με ανθρώπους που εμπιστεύονται.

- Μην αντιδράτε! Πολύ συχνά μια αντίδραση είναι αυτό ακριβώς που επιδιώκει ένας δυνητικός θύτης. Ποτέ μην αντεπιτίθεστε, αφού αυτό απλά θα κλιμακώσει το πρόβλημα.
- Μοιραστείτε το πρόβλημα με κάποιον που εμπιστεύεστε: ζητήστε τη συμβουλή του.
- Αναφέρετε το πρόβλημα σε οργάνωση που ασχολείται με την ασφάλεια των νέων ανθρώπων στο διαδίκτυο (δείτε σελίδες 236-237).
- Αναφέρετε τη συμπεριφορά στον ιδιοκτήτη / πάροχο φιλοξενίας του ιστότοπου.
- Μπλοκάρτε / καταγγείλετε ανεπιθύμητες επαφές και ανθρώπους που συμπεριφέρονται ανάρμοστα.
- Αλλάξτε την ηλεκτρονική σας διεύθυνση ή τον αριθμό του κινητού σας, εάν κάποιο από αυτά χρησιμοποιείται για να σας στοχοποιεί.
- Εάν χρειάζεται, αναφέρετε τη συμπεριφορά στην αστυνομία ή επικοινωνήστε με δικηγόρο. **Η καταχρηστική συμπεριφορά στο διαδίκτυο είναι παράνομη όταν επηρεάζει έντονα την υγεία, την ασφάλεια ή την ψυχολογική ευεξία ενός ατόμου.**
- Να κρατάτε πάντα αποδείξεις για τα ενοχλητικά μηνύματα που λαμβάνετε, π.χ. μεταξύ άλλων την ηλεκτρονική διεύθυνση ή το προφίλ του αποστολέα. Είναι αποδεικτικά στοιχεία που μπορεί να χρειαστούν εάν καταστεί απαραίτητη μια επίσημη καταγγελία.

ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ: ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΗΜΕΙΩΝ ΕΛΕΓΧΟΥ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Οι εκπαιδευτικοί, οι γονείς και γενικά οι άνθρωποι που στη δουλειά τους έρχονται τακτικά σε επαφή με νέους ανθρώπους μπορούν να λάβουν μέτρα για να τους προστατεύσουν από τους κινδύνους του κυβερνοεκφοβισμού, με τους εξής τρόπους:

- Προσεγγίστε το θέμα ενεργητικά, συζητώντας τους κινδύνους με τους νέους και βοηθώντας τους να τους αποφύγουν, στον βαθμό που αυτό είναι εφικτό. Να είστε ανοικτοί σε συζητήσεις επί του θέματος. Χρησιμοποιείτε παραδείγματα από την τάξη και μην αποφεύγετε να θίγετε τα θέματα αυτά. Εφαρμόστε μια συνεπή πολιτική κατά του κυβερνοεκφοβισμού στο σχολείο σας.
- Κατανοήστε τη σχέση ανάμεσα στη ρητορική μίσους στο διαδίκτυο και εκτός αυτού: αυτά τα δύο συχνά συμβαδίζουν!
- Ενδυναμώστε τα παιδιά ενημερώνοντάς τα και συζητώντας το θέμα μαζί τους. Εάν αισθάνεστε ότι δεν έχετε επαρκείς δεξιότητες για να το κάνετε, επικοινωνήστε με οργανώσεις και κέντρα υποστήριξης θυμάτων. Καταστήστε ορατά στους νέους τα σημεία και στοιχεία επικοινωνίας με μέρη όπου μπορούν να έχουν βοήθεια εάν τη χρειαστούν.
- Ενδυναμώστε τους γονείς, που πρέπει να ενημερωθούν για την ύπαρξη του κυβερνοεκφοβισμού και τους τρόπους με τους οποίους μπορούν να αντιδράσουν.